

Contents

M. J. Lišický: Why biodiversity?	173
J. Rusek: Biodiversity	175
J. Zima: Genetic diversity of free-living mammals	178
F. Krahulec: Protection of biodiversity	
H. Ružičková: Endangered semi-natural meadows and pastures of Slovakia - their present state and possibilities of the conservation of their genepool	181
P. Urban, A. Krištín: Factors influencing diversity of vertebrates in mountains protected areas of Slovakia . .	184
I. Háberová: Biodiversity - protection of the phytogene-pool of the Protected landscape areas Slovenský kras	188
Š. Maglocký: Evaluation of biotopes . .	196

Recent news

D. Baláž: Protection of biodiversity in Slovakia	170
E. Kallvodová: Ecological Bricks - for our common house of Europe	172
Arrangement of biodiversity	214
M. Ružička: Reflections on biodiversity after Rio	219
P. Eliáš: Species Recovery Programme in England	220
R. Linderová: The environment and environmental market	221

Tribune

M. Ružička: Mapping of biotopes, the base for the large-scale monitoring of biota and biodiversity	199
L. Jedlička: Ecosozological state of the fauna of Slovakia: bases and surveys	201

Contacts

P. Eliáš: Biodiversity in international research programmes	207
T. Krippelová: Botanical terminology in decorative gardening	210

Essay

L. Šmidák: The appeal to water	213
--	-----

Books

M. Dobrovodská: Water management in agricultural landscape	221
R. Grollmus: Nestor of the Slovak ecology	222

Ochrana biodiverzity na Slovensku

V dňoch 6. - 8. apríla 1993 sa v Záhorkej Bystrici uskutočnil seminár „Ochrana biodiverzity na Slovensku“, na ktorom sa stretlo okolo 80 zástupcov vedeckých ústavov SAV, vysokých škôl, botanických záhrad a arborét, múzeí, Ministerstva ŽP SR, Slovenského ústavu ochrany prírody, stredísk ŠOP, správ NP a CHKO a mimovládnych organizácií, aby hodnotili súčasný stav biodiverzity a jej ochrany na Slovensku a hľadali spoločné riešenia najzávažnejších problémov v tejto oblasti.

Organizátorom podujatia bola Katedra ekozológie a fyziotaktiky PríF UK v spolupráci so Slovenskou ekologickou spoločnosťou a Slovenskou riečnou sieťou a uskutočnilo sa pod záštitou Ministerstva životného prostredia SR. Seminár finančne podporili European Natural Heritage Fund, Federal Environmental Agency - Germany a Environmental Partnership pre strednú Európu.

Prvý deň program prebiehal v dvoch paralelných sekciách, jedna sa zaoberala problematikou genofondu v rámci taxonomických skupín rastlín, druhá živočíchov. Osobitná pozornosť sa venovala ochrane biodiverzity vodných ekosystémov a genofondu drevín. Druhý deň bol zameraný na problémy ochrany biodiverzity vo veľkoplošných chránených územiach Slovenska. Prednesené referáty a diskusie odkryli množstvo otázok, ktoré sa stali základom rokovania tretieho dňa, orientovaného najmä na oblasť legislatívneho, inštitucionálneho a finančného zabezpečenia biodiverzity.

Záver seminára

Seminár poukázal na kritické ohrozenie mnohých druhov, či celých skupín fauny a flóry, ale najmä ich biotopov.

Otázky biodiverzity majú kľúčovú úlohu vo vzťahu človeka k jeho životnému prostrediu. Ochrana biodiverzity úzko súvisí s ostatnými oblasťami ochrany prírody. Po oboznámení sa s celou šírkou odborných a organizačných problémov považujeme za potrebné venovať pozornosť nasledujúcim otázkam.

Veda, výskum a výchova

V oblasti vedy považujeme za dôležité:

- zabezpečiť užšiu spoluprácu ekozozologicky orientovaných vedeckých inštitúcií (SAV, VŠ, SÚOP) v oblasti výmeny informácií, koordinácie výskumu a stanovenia jeho priorít,
- rozšíriť zdroje financovania výskumu ochrany biodiverzity vrátane realizácie jeho výsledkov.

V oblasti výchovy odporúčame:

- výchovu kádrov (pripraviť odborníkov v nepokrytých oblastiach biologického výskumu, t.j. pre požadované opakované hodnotenie stavu biodiverzity v SR),
- vypracovať program environmentálnej výchovy pre program PHARE a uchádzať sa o finančné prostriedky na tento účel,
- rozvinúť spoluprácu s cirkvami v oblasti ochrany prírody a šírenia environmentálnej osvetly.

Legislatívne zabezpečovanie ochrany biodiverzity

Na úseku legislatívy odporúčame:

- urýchlene prijať zákon o vplyve stavieb na ŽP (EIA),
- urýchliť prípravu nového zákona NR SR o ochrane prírody a krajiny na schvaľovanie,
- zákonom určiť výkon súdnoznaleckej činnosti v oblasti ochrany prírody aj organizáciám štátnej ochrany prírody,
- zriadiť Štátnu rybársku inšpekciu kontrolujúcu výkon práva rybárstva,
- novelizovať nasledovné zákony s úpravou ustanovení dotýkajúcich sa ochrany biodiverzity:
 - zákon č. 23/1962 Zb. o poľovníctve v znení neskorších predpisov,
 - zákon č. 102/1963 Zb. o rybárstve s príslušnými vykonávacími predpismi,
 - colný zákon – doplniť o ustanovenia upravujúce dovoz, vývoz a export ohrozených druhov živočíchov a rastlín (v súlade s dohodou CITES),
 - trestný zákon – doplniť § 181 o skutkové podstaty ohrozenia chránených druhov rastlín a živočíchov a stromov rastúcich mimo lesa, do paragrafu závažnosti trestov zaviesť inštitút ekologickej škody,

– daňový zákon – poskytnúť úľavy na daniach v CHÚ, pokiaľ vlastník bude dodržiavať podmienky ochrany.

Organizačné a finančné zabezpečenie štátnej ochrany prírody

Z hľadiska účinnejšieho uplatňovania zákona o štátnej ochrane prírody a predpisov vydaných na jeho vykonanie, ako aj ďalšieho zabezpečenia úloh na úseku ochrany prírody a starostlivosti o jej chránené časti odporúčame:

- zachovať osobitnú štátnu správu životného prostredia v priamom riadení MŽP SR (nezačleniť do všeobecnej štátnej správy),
- zachovať a posilniť autonómne postavenie odborných organizácií štátnej ochrany prírody,
- vypracovať koncepciu ochrany prírody v SR, ktorá vytvorí predpoklady ďalšieho rozvoja ochrany prírody, vrátane plnenia medzinárodných dohôd a programov v rámci ochrany biodiverzity,
- zabezpečiť gesciu ŠOP v oblasti poľovníctva a rybárstva,
- vybudovať informačný systém ochrany prírody a vytvoriť organizačné a materiálno-technické podmienky na výmenu informácií vo väzbe na vysoké školy a vedecké inštitúcie zaoberajúce sa ekozozologickým výskumom,
- oživiť publikačnú činnosť ŠOP a mimovládnych organizácií a rozšíriť vydávanie cudzojazyčných materiálov,
- zvýšiť pomerné zastúpenie objemu finančných prostriedkov sektoru ochrany prírody v rámci fondu pre životné prostredie (prípadne financovať priamo, formou pôžičiek),
- perspektívne založiť Envirobanku (získať pôžičku EBRD na financovanie ekologických projektov),
- vytvoriť nadáciu na podporu ochrany prírody (na báze mimovládnych organizácií).

Medzinárodná spolupráca

Odporúčame:

- v programoch zahraničnej pomoci (PHARE, WB, EBRD, REC,...) vyčleniť prostriedky osobitne určené na ochranu biodiverzity v krajinách strednej a východnej Európy,
- zaradiť ochranu biodiverzity medzi priority vlády v programe PHARE,
- spracovať v rámci programu PHARE návrh komplexného projektu ochrany

biodiverzity na Slovensku (s reálnym rozpočtom pre ŠOP a odborné inštitúcie),

- pristúpiť k významným medzinárodným konvenciam (Bonskej a Bernskej),
- vytvoriť podmienky na prístup k Dohovoru o biologickej diverzite v čo najkratšom čase,
- zriadiť funkciu profesionálneho tajomníka (pracovník MŽP) pre Dohovor o biologickej diverzite,
- zvoliť Národný výbor IUCN (máj 1993) a vytvoriť pri ňom odborné komisie,
- pre zachovanie územnej kontinuity ochrany fauny v karpatskom regióne usilovať o vytvorenie medzinárodnej spolupráce pri jej ochrane (najmä pri ochrane vrcholových predátorov).

Ekologická stabilita krajiny

Na skvalitnenie vypracovania Územných systémov ekologickej stability a ich uplatnenia ako záväzných podkladov územnoplánovacej dokumentácie navrhujeme:

- podrobiť všetky vypracované regionálne ÚSES pred ich schválením odbornej opONENTÚRE,

- založiť Slovenskú environmentálnu komoru, ktorá by sledovala odbornú úroveň projektov ÚSES,
- regionálne ÚSES podľa potreby aktualizovať na základe vypracovaných miestnych ÚSES,
- podmieniť schválenie ÚSES využitím všetkých dôležitých podkladov spracovávateľom (databanky flóry, fauny a najmä údaje z mapovania biotopov),
- pripraviť osobitný seminár k problematike ÚSES.

Na zabezpečenie účinnejšej ochrany vodných biotopov odporúčame:

- prehodnotiť zámery Smerného vodohospodárskeho plánu a jeho doplnkov z hľadiska krajinej ekológie a ochrany biotopov,
- vypracovať štúdiu výstavby malých vodných elektrární (MVE) pre pracoviská ŠOP (financovanú št. fondom ŽP) a jej odbornú opONENTÚRU za účasti hydrobiológov,
- venovať zvýšenú pozornosť posudzovaniu návrhov na vodné stavby zo strany úradov ŽP s cieľom ochrany biodiverzity hydrocénóz.

Daniel Baláž

